

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

Värmebölja i Hallands län

Råd kopplade till lantbruket och
livsmedelsproduktionen

Råd kopplade till lantbruket och livsmedelsproduktionen

För att mildra effekterna av en värmebölja kan du som lantbrukare vidta åtgärder för att effektivt kunna möta de risker och utmaningar som följer av extrema temperaturer. Ha tillgång till tidig varning om kommande värmeböljor genom att följa väderprognoser och vara uppdaterad om klimatförhållandena. Detta gör det möjligt att vidta åtgärder i förväg och minimera riskerna.

Nedan presenteras konkreta åtgärder som lantbrukare kan vidta för att anpassa sig till värmeböljor.

Naturbaserade lösningar i odlingslandskapet

Naturbaserade lösningar i odlingslandskapet kan generellt delas in i två grupper, där den ena handlar om att bevara, stärka, åter- och nyskapa våtmarker och den andra om att skapa variation i själva jordbruket. Åtgärden att återskapa våtmarker bidrar givetvis också till att skapa variation.

När det gäller andra åtgärder för att skapa variation i jordbrukslandskapet presenteras ett exempel av åtgärder.

- Våtmarker i odlingslandskapet.
- Variation i jordbruket:
 - Grödval och mångfald av grödor.
 - Brukningsfria zoner.
 - Biologiska bekämpningsmedel.
 - Förbättrad infiltration/plöjningsfritt jordbruk.
 - Skogsjordbruk.

Våtmarker eller bevattningsdammar i odlingslandskapet

Som lantbrukare står du inför utmaningar relaterade till vattenhantering i ett föränderligt klimat. För att hantera översvämningar och torkperioder kan våtmarker vara en effektiv lösning. Genom att bevara och stärka befintliga våtmarker eller återskapa dem i odlingslandskapet kan du reglera vattenflöden och magasinera vatten inför torra perioder.

För att dra nytta av våtmarkernas förmåga att reglera vattenflöden behövs både lokal och regional planering för klimatanpassning. Det kan innebära att samarbeta med myndigheter och andra lantbrukare för att identifiera lämpliga platser för återskapande eller anläggning av våtmarker och bevattningsdammar.

Redan idag brottas många lantbrukare med utmaningar relaterade till vatten, antingen genom översvämningar eller brist på vatten. Dessa påverkar både växtodling och djurhållning. Genom att investera i våtmarker och dammar kan du hållbart möta dessa utmaningar och säkerställa en mer balanserad vattenhantering på din gård.

Förbättra vattenhanteringen genom att använda effektiva bevattningssystem, samla och lagra regnvatten och anpassa bevattningen efter grödornas vattenbehov. Det är också viktigt att vara vattensmart och övervaka vattenresurserna noggrant.

Exempel

På Gotland bestämde sig sex markägare för att tillsammans lösa problemen med vattenbrist. Genom att samarbeta och dra nytta av landskapets naturliga hydrologi har de konstruerat nya dammar och återställt befintliga våtmarker. Från att ha haft problem med vattentillgången så mycket som upp till hälften av året konstaterade de boende i området att de genom detta haft vatten under hela torrsäsongen 2016, då stora delar av Gotland hade vattenbrist.

I Hallands län har flera markägare fått beviljat ekonomiskt stöd för anläggandet av våtmarker/dammar där huvudsyftet har varit bevattning. På [Länsstyrelsens hemsida](#) kan du läsa mer om vilka stöd som går att söka och hur du går tillväga.

Ett variationsrikt landskap och en mångfald av grödor

En större variation av grödor, sorter och odlingsmetoder kan vara effektiva naturbaserade lösningar för att hantera utmaningar kopplade till klimatförändringar. Genom att ha ett diversifierat jordbruk sprider du riskerna mellan olika typer av grödor som kan vara mer eller mindre tåliga för vattenbrist eller extrema väderförhållanden. Du ökar inte bara motståndskraften i landskapet som helhet, utan skapar även ett ekonomiskt skydd för dig som lantbrukare vid eventuell missväxt på grund av klimatförändringarna, när du odlar olika grödor.

Ett förändrat klimat kan medföra ökad stress för grödorna inom lantbruket, men samtidigt öppna möjligheter för odling av nya grödor. Som lantbrukare kan du vidta åtgärder för att sprida riskerna och anpassa dig till förändringarna. Det kan innebära att omfördela grödorna på din mark, justera växtföljden eller öka mångfalden av grödor.

När det gäller grödor som är bättre anpassade till det förändrade klimatet, oavsett om de är nya eller gamla sorter, kan du inspireras av exempel från andra gårdar. Till exempel har vissa gårdar i Östergötland valt att satsa på quinoaodling, medan andra gårdar på Gotland och i Örebrotrakten har fokuserat på att använda gamla sorter av kulturspannmål. Dessa initiativ har skapat en ökad mångfald av grödor och stärkt motståndskraften mot skadeinsekter. Det är samtidigt viktigt att tänka på att inte introducera arter som riskerar att bli invasiva.

En annan effektiv anpassningsåtgärd är att odla växtarter som inte har en direkt koppling till produktionen, men som bidrar till att skydda skörden. Till exempel kan du använda olika typer av täckgrödor för att minska avdunstning från jorden vid torka, eller plantera träd för att skydda markerna mot vindskador.

Genom att utforska olika grödor, anpassa odlingsmetoder och främja mångfald kan du som lantbrukare öka din motståndskraft mot klimatförändringar och säkerställa en hållbar framtid för din odling.

Vill du veta mer?

I [SMHI:s exempelsamling](#) finns inspiration och erfarenheter om genomförda klimatanpassningsåtgärder att ta del av, inom bland annat jordbruk och djurhållning.

I Naturvårdsverkets rapport om naturbaserade lösningar finns mer information och goda exempel på hur jordbruket och livsmedelsförsörjningen kan anpassas till ett förändrat klimat. Åtgärderna bidrar samtidigt till flera andra vinster för samhället. Rapporten finns på [Naturvårdsverkets hemsida](#).

Djurvälfärd innan och under värmebölja

Värmeböljor kan leda till värmestress hos produktionsdjur. För att minimera riskerna är det viktigt att planera betesgången och betesområdena i förväg. Se till att det finns tillräckligt med skugga för djuren genom naturliga skydd, befintliga byggnader eller genom att ordna skydd. En bra strategi är att placera betet på naturbetesmarker med skuggande träd där djuren kan söka skydd. Det kan också vara till hjälp att förlänga stängsel vid betesvallar in i närliggande skogsmark.

För att sänka temperaturen inne i stallarna kan du plantera träd runt omkring. Träd kan skapa ett bättre mikroklimat och sänka temperaturen lokalt. Du kan också behöva förbättra

ventilationen och se över möjligheten till kylning. Djurtransporter kan bli mycket varma eftersom många transporter endast har naturlig ventilation. Det kan vara värt att investera i mekanisk ventilation i transporterna.

Under höga temperaturer kan det vara en möjlighet att genomföra djurtransporter på natten. Det kräver dock tid och samordning med slakterierna för att säkerställa att djuren tas emot på rätt sätt. Att minska beläggningen på transporterna kan också vara en lösning, även om det kan innebära fler transporter och högre kostnader.

Tillhandahåll tillräckligt med vatten till djuren och övervaka deras beteende och hälsotillstånd noggrant. Förbättra ventilationen i stallarna och använd sprinklersystem eller svalkande bad för att minska risken för värmestress och skydda djurens välbefinnande.

Genom att vidta dessa åtgärder kan du minska risken för värmestress hos dina produktionsdjur och förbättra deras välbefinnande under värmeböljor. Det är viktigt att vara förberedd och anpassa dina rutiner för att möta utmaningarna som kommer med höga temperaturer.

Efter värmeböljan 2018

Efter den långa värmeböljan och torkan 2018 har lantbruket börjat förbereda sig för ett varmare klimat. I framtiden är det troligt att handlingsplaner och åtgärder kopplade till värmeböljor finns på plats och att liknande händelser som inträffade 2018 främst riskerar att drabba lantbrukarna ekonomiskt. När det kommer till djuromsorg, tillgång till foder och vatten till djuren så bedöms lantbruket vara bättre förberett. Lantbrukarna bedöms hinna anpassa sig för mindre och gradvisa förändringar, men extremsomrar och långa värmeböljor där även långa torrperioder ingår riskerar att vara problematiska. Återkommande värmeböljor gör att lantbrukarna inte klarar av att bygga upp ett lager av grovfoder, vilket kan resultera i att kött och mjölkproduktionen minskar. Växtodlingssäsongen förlängs, vilket bidrar till möjligheter för lantbrukare att bland annat odla andra grödor än idag.

Vill du veta mer?

Du som är jordbruksföretagare kan söka stöd för att anpassa ditt jordbruk till ett förändrat klimat. Bland annat kan du söka stöd för att anlägga bevattningsdammar eller djurstall. På [länsstyrelsens hemsida](#) finns mer information om vilka stöd du kan söka och hur du går tillväga.

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

Länsstyrelsen i Hallands län • Postadress: 301 86 Halmstad • Besöksadress: Slottsgatan 2
010- 224 30 00 • halland@lansstyrelsen.se • www.lansstyrelsen.se/halland